DOI 10.31909/26168812.2019-(42)-7
УДК: 378.6.015.09:656.6.071.1(045)

Ольга ДІМОГЛОВА[*]

КОНТЕКСТНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ СУДНОВИХ МЕХАНІКІВ: РЕАЛІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ

У статті проаналізовано вплив контекстного підходу на формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту.
Актуальність проблематики дослідження обумовлене необхідністю покращення стану професійної освіти, а саме морських закладів вищої освіти для збільшення компетентних вітчизняних фахівців, які зі свого боку, можуть себе презентувати. Одним із рішень даної проблеми визначено саме контекстний підхід, що насамперед, забезпечує включення курсанта до навчальної діяльності та допомагає перетворювати знання, що засвоюються, на професійні вміння і навички на прикладі навчальної дисципліни «Англійська мова за професійним спрямуванням».

Ключові слова: *контекстне навчання, судновий механік, професійний імідж, англійська мова.*

Сучасний стан транспортної галузі, на превеликий жаль, змушує наших громадян виходити на міжнародні ринки праці з метою легального працевлаштування та забезпечення своїх сімей необхідними фінансами та власної соціалізації як людини та професіонала, що для моряків в умовах занепаду вітчизняного торговельного флоту є проблематичним. Іноземні судновласники та крюїнгові компанії висувають жорсткі вимоги до персоналу торговельного флоту, пропозиція на ринку праці морських фахівців представлена достатньо широко. Тому, для забезпечення конкурентоздатності випускників вітчизняних морських навчальних закладів постає проблема підвищення якості професійної підготовки випускників на рівні міжнародних стандартів.

Погоджуючись з дослідницею Н. Черненко, є необхідність відмітити, що у процесі динамічних соціально-економічних змін, що відбуваються на сучасному етапі розвитку українського суспільства, пріоритетним напрямом професійної освіти є підвищення якості підготовки майбутніх фахівців, здатних оперувати власними знаннями, активно діяти, оперативно приймати рішення, змінюватися та навчатися відповідно до нових потреб ринку праці. На це зосереджено увагу в Законі України «Про освіту», Національній доктрині розвитку освіти в Україні в XXI ст., Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки[1].

Саме тому нині актуальним питанням є оновлення та модернізації освітнього процесу та включення інноваційних методів викладання для підвищення якості компетентних фахівців.

Проблеми якісної підготовки фахівців ніколи не зникали з видноколу педагогічної освіти (А.Дистервег, С. Русова, В.Сухомлинський, Я. Коменський та ін.); психолого-педагогічні аспекти формування професійного іміджу сучасного фахівця знайшли відображення в працях Л. Данильчук, Л. Донської, В. Ісаченко, О. Ковальової, А. Кононенка, С. Сисоєвої, Т. Скрипаченко, Н. Тарасенко, А. Чередникової, В. Черепанової та ін.; методичні засади становлення професійної особистості майбутнього фахівця морського транспорту, підготовки його до роботи в умовах змішених екіпажів «під прапорами» інших держав виступає предметом спеціального дослідження у працях наступних вчених О. Биковою, Ф. Березіним, Л. Гергановим, М. Корольчуком, В.І. Пліско

[*] *Дімоглова О. – аспірантка, Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Україна, e-mail: dimoglova1994@gmail.com*

[1] Черненко Н. І. (2016) *Педагогічні умови реалізації андрагогічного підходу у професійній підготовці робітників морського транспорту: дис. … канд. пед. наук : 13.00.04*, Херсон, 282 с.

та ін. При цьому науковці (зокрема А. Вербицький, Л. Виготський, А. Брушлинський та ін.) встановили переваги контекстного навчання у підвищенні продуктивності підготовки майбутніх фахівців. Але, незважаючи на значну кількість наукових праць і публікацій, проблема впливу саме контекстного підходу на формування професійного іміджу майбутніх механіків не розглядалася з боку вітчизняних чи зарубіжних науковців.

В. Гладуш та О. Лобойко під іміджем фаху розуміють «думку про професію, яка виникла у психіці визначеної або невизначеної групи людей на основі образу, сформованого у їх психіці у результаті прямого сприйняття ними тих чи інших характеристик професії або непрямого – на основі сприйняття оціненого кимось образу (на основі сприйняття думки), сформованого у психіці інших людей»[2].

Імідж має неабияке значення в ділових і особистісних стосунках, дає можливість бути прийнятим і зрозумілим для інших, відображає здібності та моральні якості індивіда. На думку І. Криксунової, імідж – це символ, який інформує про соціальний статус людини, її професійні якості, характер, темперамент, фінансові можливості, смаки і, навіть, сімейний стан[3].

Концепція контекстного навчання була розроблена А. Вербицьким у 1991 році. Навчальний матеріал подається у вигляді навчальних текстів – знакових систем (звідси «знаково-контекстне» навчання або, спрощено, контекстне навчання) – і, подібно до традиційної освіти, виступає як інформація для засвоєння. Проте, особливість даного навчання в тому, що «засвоєння абстрактних знань, знакових систем начебто накладено на канву майбутньої професійної діяльності, але, навчаючись, вони мають справу не з порціями інформації, а з ситуаціями, в контексті яких закладені і знання, і умови їх застосування»[4].

Дослідниця Скворцова С. підкреслює, що основними характеристиками контекстного навчання є те, що суб'єкт навчання із самого початку ставиться в діяльнісну позицію, предмет якої поступово перетворюється із суто навчальної в практико-професійну; вимоги з боку професійної діяльності є системоутворюючими, вони задають контекстний принцип побудови й розгортання не лише окремих навчальних дисциплін, а й зміст усієї підготовки фахівця у ВНЗ[5].

І. Жукова відмічає, що «у контекстному навчанні основний акцент робиться на формуванні професійної мотивації розвитку особистості. Тому зміст навчальної діяльності студента формується не тільки виходячи з логіки навчальних предметів, але і виходячи з моделі професіонала, логіки майбутньої професійної діяльності»[6].

У мовознавстві і логіці під контекстом розуміють «відносно закінчений у смисловому плані уривок тексту чи промови, в якому виявляється сенс і значення слів або пропозицій, які входять до нього як лінгвістичне оточення певної мовної одиниці[7].

Відрив теоретичного навчання від майбутньої практики, з одного боку, та неможливість перенести саму практику як форму практичної підготовки студентів до навчального закладу, з іншого, призводять до висновку про необхідність посередньої ланки між навчальною та професійною діяльністю. У психолого-педагогічних джерелах така діяльність-посередник отримала назву «квазіпрофесійної» як діяльність студента, навчальна за формою і професійна за змістом, яка являє собою трансформацію змісту й

---

[2] Гладуш В.А. *Особливості формування іміджу професії психолога у студентів ВНЗ,* URL: http://www.rusnauka.com/26_NII_2009/Psihologia/52186.doc.htm.

[3] Криксунова И. (1997) *Создай свой имидж,* СПб., 240 с.

[4] Вербицкий А. (1991) *Активное обучение в высшей школе : контекстный подход*, М. : Высшая школа, 204 с.

[5] Скворцова С. (2010) *Формування професійної компетентності майбутнього вчителя на засадах контекстного навчання,* Психолого-педагогічні проблеми сільської школи, Вип. 35, С. 36-71.

[6] Жукова И. А. (2011) *Контекстное обучение как средство формирования профессиональной компетентности будущих юристов : автореф. дис. на Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 22 (257), Ч. VII, 2012 147 соискание науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования»,* Москва, 22 с.

[7] Ганич Д. І. (1985) *Словник лінгвістичних термінів,* К. : Вища школа, 321 с.

форм діяльності в адекватні для них, найбільш узагальнені змістовні форми професійної діяльності[8].

Активні методи навчання (дискусії, дидактичні ігри, моделювання життєвих та виробничих ситуацій тощо) у контекстному навчанні відображають сутність майбутньої професії, формують професійні якості спеціалістів, є своєрідним тренінгом, під час якого студенти можуть відпрацьовувати професійні навички в умовах, наближених до реальних. На практичних заняттях з англійської мови за професійним спрямуванням викладач може запропонувати курсантам таку схему семінару:

По-перше, груповий семінар – метою якого є пряме включення курсанта до специфіки майбутньої професії за допомогою комунікативної ситуації. Викладач пропонує діалог на тему «Екскурсія по машинному відділенню»

(A Machinery Tour), у цьому випадку викладач виступає курсантом 1-го курсу спеціальності «Експлуатація суднових енергетичних установок», який проходить плавальну практику, а курсанти(студенти) (1,2,3,4-го курсів) виступають в ролі старшого механіка на судні, який в свою чергу, проводить екскурсію по машинному відділенні. Таким чином, ми бачимо ситуацію: викладач демонструючи план-схему машинного відділення, починає діалог (англійською мовою), таким чином курсанти(студенти), діалог яких переходить від одного до іншого, долучаються до розмови. Для наочності ми продемонструємо один з таких діалогів.

- **(слова викладача)** *Good morning, Sir. My name is Max and I`m the first course cadet of Danube institute, future marine engineer. I would you to show me the ship`s construction and especially engine room. Would you?*

- **(слова 1-го курсанта)** *Good morning. Ok. I have some time and I'll take you on a tour of the machinery. Down we go. Mind your steps, the ladders are very steep here. Now we are in the engine room. Here is our main propulsion plant.*

- **(слова викладача)** *What type is it and what's its power?*

- **(слова 2-го курсанта)***This is a geared diesel set. It has two diesels, each with the power of 2500 kW.*

- **(слова викладача)** *What's the daily fuel consumption of the plant?*

- **(слова 3-го курсанта)** *About 20 tons at sea and about 2 tons in port.*

- **(слова викладача)** *How many revolutions per minute does your main diesel make?*

- **(слова 4-го курсанта)** *750 r.p.m.*

- **(слова викладача)** *How is this geared diesel set controlled?*

- **(слова 5-го курсанта)** *It is controlled automatically from the engine room control station.*

- **(слова викладача)** *How many people keep watch in the engine room?*

- **(слова 6-го курсанта)** *Five people all together. A watch engineer, two motormen, an electrician and a boiler operator (a fireman).*

- **(слова викладача)** *Where does the watch engineer (EOW) keep watch?*

- **(слова 7-го курсанта)** *At the central control station (CCS/CCR).*

Let's drop in there.

- **(слова викладача)** *Oh, so many instruments here!*

- **(слова 8-го курсанта)** *That's it! You can see here all the engine room monitoring instruments. This is the main diesel control board and that is the instrument panel of the auxiliary diesel generators.*

-**(слова викладача)** *Thank you a lot! It was very perceptive information for me and realized that I need to pay more attention to the study of marine terminology.*

З такого прикладу видно, що за допомогою такого способу контекстності, курсанти комунікативно розкриваються та показують свої фахові знання, а саме залучаються до своїх майбутніх професійних справ. Зазначимо, що під час таких вправ курсант довільно підвищує свій рівень, ми називаємо це професійним іміджем.

---

[8] Вербицкий А. (1991) *Активное обучение в высшей школе : контекстный подход,* М. : Высшая школа, 204 с.

Таким чином, погоджуючись з науковцем М. Мазоренко, курсант усвідомлює себе як суб'єкт визначеної сфери професійної діяльності, як зовнішній образ, що характеризує визначений соціальний тип особистості, що несе відбиток професії.

На думку Любенко Д., головними характеристиками професійного іміджу є компетентність та культура персоналу, його соціальні характеристики. При вивченні образу професіонала загалом, універсального спеціаліста приділяється увага професійним та діловим рисам, які повинна мати людина незалежно від конкретного фаху, а професійний образ трактується як «результат оптимізації необхідних професійних якостей»[9].

Отже, основною характеристикою навчально-виховного процесу контекстного типу, що реалізується за допомогою системи нових і традиційних форм та методів навчання, є моделювання на мові знакових засобів предметного і соціального змісту майбутньої професійної діяльності. У вище наведеному прикладі ми відтворили реальну професійну ситуацію та відносини зайнятих в ньому людей. Тим більше, було відтворено взаємозв'язок майбутнього фахівця зі своєю професією. Одиницею роботи викладача і студента стає ситуація у всій її предметної і соціальної неоднозначності і суперечливості. Саме в ході аналізу ситуацій, ділових і навчальних ігор (ігри-комунікації, ігри-захисту від маніпуляції, ігри для розвитку інтуїції, ігри-рефлексії та ін.) студент формується як фахівець і член майбутнього колективу. Підсумовуючи вищесказане, ми можемо говорити про достатній вплив контекстного підходу на формування професійного іміджу. Адже однією зі складових професійного іміджу особистості є знання іноземної мови, що для судного механіка є обов'язковим фактором.

Dimohlova O. Contextual Approach for the Professional Image Formation of Future Marine Engineers. Realities and Prospects

The article analyzes the influence of the contextual approach for the professional image formation of future marine engineers in maritime transport. The urgency of the research problem is due to the need of improving the vocational education state, namely marine higher education institutions, in order to increase the competence of domestic experts who can present themselves. One of the solutions to this problem is the contextual approach which ensures inclusion of the cadet to learning activities and helps to transform the acquired knowledge into professional skills and abilities using the case of the discipline «English for Specific Purposes».

***Key words**: contextual training, marine engineer, professional image, English.*

[9] Любенко Д.Л. (2003) *Воздействие социального образа профессии на управленческую активность менеджера : автореф. дис. ... канд. социол. наук : 22.00.08*, Саратов, URL: http://www.referun.com/n/ vozdeystvie-sotsi alnogo-obraza-professii-na-upravlenchesku yu-aktivnostmenedzhera